

Norrköpings kommun
norrkoping.kommun@norrkoping.se

Rektorn vid Lindöskolan
evamarie.k.forsberg@edu.norrkoping.se

Beslut för grundskola och fritidshem

efter tillsyn i Lindöskolan
i Norrköpings kommun

Tillsyn i Lindöskolan

Skolinspektionen genomför tillsyn i Norrköpings kommun under 2012 och 2013.

Lindöskolan besöktes av Skolinspektionen den 9 april 2013.

Fakta om skolan

Lindöskolan är belägen i området Lindö i Norrköpings kommun. På skolan går 80 elever i förskoleklass och årskurs 1–3. Skolan har ett fritidshem i vilket 75 elever är inskrivna.

Skolan är organiserad i ett arbetslag. Arbetslaget har två arbetslagledare som tillsammans med rektorn utgör skolans ledningsgrupp. Skolans organisation är vidare utformad så att lärare och förskollärare arbetar tillsammans i förskoleklass och årskurs 1. I årskurs 2 tar en fritidspedagog över förskollärarens uppdrag i klassen, och läraren är kvar i klassen tills eleverna avslutar årskurs 3.

Av skolans egen resultatsammanställning av måluppfyllelsen i förhållande till de nationella målen/kunskapskraven i årskurs 3 framgår följande. År 2012 nådde alla elever de kunskapskrav som minst ska uppnås i natur- och samhällsorienterade ämnen. För ämnena matematik och svenska var andelen elever som nådde kunskapskraven 96 respektive 84 procent. Åren 2010 och 2011 nådde alla elever de nationella målen i ämnena svenska och matematik.

Helhetsbedömning

Lindöskolan bedriver ett aktivt och kontinuerligt kvalitetsarbete avseende grundskolans verksamhet utifrån de nationella målen. För att öka måluppfyllelsen för skolan som helhet behöver emellertid kvalitetsarbetet avseende fritidshemmets verksamhet utvecklas. Även om fritidshemmets personal har påbörjat ett visst utvecklingsarbete i syfte att upprätta en verksamhetsplanering utifrån de nationella målen och utvärderingar av verksamheten sker i viss utsträckning, saknas ett kontinuerligt och systematiskt kvalitetsarbete på enhetsnivå motsvarande det som finns för grundskoleverksamheten.

Skolan ska se till att utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en trygg skolmiljö. I denna del bedriver Lindöskolan ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling. Skolan genomför bland annat kartläggningar, analyserar förhållandena i grundskoleverksamheten utifrån ett trygghetsperspektiv och vidtar konkreta åtgärder för att motverka och förhindra kränkande behandling. Ett sådant målinriktat arbete ska enligt skollagen bedrivas inom ramen för varje särskild verksamhet. I skolans plan mot kränkande behandling, som är en dokumentation av det arbete som bedrivs vid skolan, framgår emellertid inte huruvida hänsyn tagits till de särskilda förhållanden som råder på fritidshemmet.

De elever på Lindöskolan som riskerar att inte nå kunskapskraven eller uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation ges särskilt stöd. Skolan arbetar utifrån ett relationellt perspektiv med utgångspunkten att det är verksamheten som ska anpassas efter elevens behov. Skolan behöver emellertid förbättra arbetet med särskilt stöd ytterligare genom att se till att utredningar avseende elevers stödbehov i förekommande fall även omfattar elevens situation på fritidshemmet.

Sammanfattningsvis konstaterar Skolinspektionen att flertalet av de brister som bedöms föreligga kan hänföras till att fritidshemsverksamheten inte beaktas i den utsträckning som är nödvändig för att måluppfyllelsen för skolan som helhet ska förbättras.

Skolinspektionen har 2012 riktat kritik i ett enskilt ärende om att skolan brister i arbetet inom områdena trygghet och studiero samt särskilt stöd. Aktuell tillsyn av skolan visar dock att skolan numera har rutiner och bedriver ett i huvudsak gott arbete inom dessa områden.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Norrköpings kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 1 november 2013 redovisas för Skolinspektionen.

Trygghet, studiero och en god miljö

Bedömning

Norrköpings kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet, studiero och en god miljö.

- Säkerställa att planen mot kränkande behandling synliggör skolans olika verksamheter och att de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling anges i planen.

Motivering

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever samt att skolan ska genomföra åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. Huvudmannen har en långtgående skyldighet att säkerställa att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Som en del i detta arbete framgår av skollagen att huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året och en redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:10) med kommentarer om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling framgår att planen kan ses som en dokumentation av det arbete och de rutiner som upprättats och tydliggör och stärker därmed arbetet mot kränkande behandling samt ökar delaktigheten. För att elever, vårdnadshavare och personal ska känna till hur verksamheten kommer att arbeta för att förebygga kränkande behandling är det viktigt att de planerade insatserna beskrivs i planen. Detsamma gäller vem som ska ansvara för insatserna och hur dessa ska följas upp och utvärderas. Av de allmänna råden framgår vidare att planen ska avspegla och utgå från förhållandena i varje enskild verksamhet.

Skolan genomför åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Vissa av de åtgärder som behövs och som skolan vidtar finns emellertid inte angivna i planen mot kränkande behandling (likabehandlingsplanen). Som exempel kan nämnas att det av intervjuer med elever, lärare och rektor framkommer att det uppstår mycket bråk och konflikter i samband med fotbolls- och bandyspel. Skolan vidtar åtgärder i syfte att komma tillrätta med dessa situationer. För att planen mot kränkande behandling ska vara en del i ett målinriktat arbete mot kränkande behandling, ska sådana åtgärder, som skolan vidtar utifrån identifierade riskområden i verksamheten, anges i planen.

I Lindöskolans plan mot kränkande behandling anges att planen även omfattar fritidshemmets verksamhet. Av innehållet framgår emellertid inte hur hänsyn tagits till fritidshemmets specifika förutsättningar och förhållanden, varken vad gäller nulägesbeskrivning eller beskrivning av förebyggande åtgärder. Som exempel kan nämnas att nulägesbeskrivningen grundar sig på enkäter som främst riktar sig mot grundskoleverksamheten och händelsekartor vars syfte är att trygga olika platser på skolgården. De beskrivna åtgärderna utgörs exempelvis av rastvärdar och rastkompisar, fadderverksamhet för förskoleklass och årskurs 1–3 och värdegrundsfrågor i undervisningen.

Av intervju med fritidshemspersonal framkommer att fritidshemmet genomfört egna enkäter avseende elevernas upplevelse av tryggheten på fritidshemmet men att dessa inte använts som underlag i planen mot kränkande behandling. Det framkommer vidare att personalens uppfattning vad gäller utmärkning av otrygga platser är att dessa avser grundskolan och inte fritidshemmet. Enligt personalen är det sannolikt att eleverna har en annan uppfattning om vilka platser som är otrygga på fritidshemmet.

I den verksamhetsplanering som personalen på fritidshemmet arbetat med anges åtgärder för att skapa en trygg miljö för barnen på fritidshemmet. Dessa åtgärder finns dock inte angivna i planen mot kränkande behandling.

Skolinspektionen bedömer att skolans plan mot kränkande behandling brister i vissa avseenden. Planen återspeglar inte förhållandena i varje enskild verksamhet och viktiga åtgärder som skolan vidtar för att förebygga och förhindra kränkande behandling är inte angivna i planen.

Författning

6 kap. 6, 7 och 8 §§ skollagen

Särskilt stöd

Bedömning

Norrköpings kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Säkerställa att utredningar och åtgärdsprogram avseende elevs behov av särskilt stöd i förekommande fall även omfattar elevens situation på fritidshemmet.
- Säkerställa att beslut om åtgärdsprogram fattas i enlighet med författningarnas krav och att det av åtgärdsprogrammen framgår hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Motivering

Särskilt stöd

Skolan ska ge alla barn och elever möjlighet att nå utbildningens mål. Detta innebär bland annat att skolan ska ge det särskilda stöd en elev behöver. Av skollagen framgår att om det framkommer att en elev befaras inte nå de mål eller kunskapskrav som minst ska uppnås ska det anmälas till rektorn. Rektorn ska då se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd.

Av intervjuer med personal på skolan framgår det tydligt vilka rutiner som gäller när det uppmärksammas att en elev är i behov av särskilt stöd. Vid intervjuer med fritidshemspersonal framkommer att det inte finns någon elev vid skolan som enbart har behov av särskilt stöd på fritidshemmet. I vissa fall har emellertid elever med behov av särskilt stöd i grundskolan även behov av särskilt stöd på fritidshemmet. Men åtgärdsprogrammen innehåller i dessa fall inte specifika åtgärder som ska vidtas i fritidshemmet. Enligt personalens uppfattning gäller så kallade sociala åtgärder i åtgärdsprogrammen elevens hela skolsituation, det vill säga även under vistelsen på fritidshemmet, men behovet av särskilt stöd utreds eller dokumenteras inte i förhållande till elevens situation på fritidshemmet. Personalen beskriver att de åtgärder de vidtar och det stöd de ger elever på fritidshemmet inte finns angivna i något åtgärdsprogram utan utgår från deras personliga kännedom om eleven. Även rektor uppger att elevers behov av särskilt stöd i fritidshemmet inte uppmärksammas på samma sätt som behoven under övrig skoltid och att åtgärder som behöver vidtas i fritidshemsverksamheten inte alltid anges i åtgärdsprogram.

Skolinspektionen konstaterar att skolan inte utreder elevers behov av särskilt stöd i fritidshemmet. Inte heller anges de åtgärder som behöver vidtas i fritidshemmets verksamhet i åtgärdsprogram.

Åtgärdsprogram

Av skollagen framgår att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och

hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Beslut om åtgärdsprogram får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Skolinspektionen har tagit del av åtgärdsprogram som utarbetats på Lindöskolan. Av åtgärdsprogrammen framgår vilka behoven är och hur de ska tillgodoses. Det framgår av tillsynen att åtgärdsprogrammen följs upp och utvärderas. Dock saknas information i åtgärdsprogrammen om hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Detta måste tydligt framgå av ett åtgärdsprogram, redan då beslutet fattas.

Det förekommer att skolan gör justeringar i redan beslutade åtgärdsprogram istället för att fatta nya beslut. Detta medför att elever och vårdnadshavare inte får möjlighet att överklaga åtgärdsprogrammet, så som lagstiftningen föreskriver.

Skolinspektionen bedömer utifrån ovanstående att skolans åtgärdsprogram inte helt motsvarar författningarnas krav.

Författning

3 kap. 8 och 9 §§ skollagen

28 kap. 16 § skollagen

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen

Bedömning

Norrköpings kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

- Säkerställa att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete på skolenhetsnivå beträffande fritidshemmet, som består i planering, utvärdering och utveckling av verksamheten, med inriktning att uppfylla de nationella målen för utbildningen.
- Säkerställa att det systematiska kvalitetsarbetet dokumenteras på skolenhetsnivå.

Motivering

Enligt skollagen ansvarar rektorn för att det på skolenhetsnivå bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete, dvs. en planering, uppföljning och utveckling av utbildningen. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de nationella målen uppfylls. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras.

Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:98) med kommentarer om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet framgår att ett systematiskt kvalitetsarbete innebär att systematiskt och kontinuerligt följa upp verksamheten, analysera resultaten i förhållande till de nationella målen och utifrån det planera och utveckla utbildningen. Utgångspunkten för det systematiska kvalitetsarbetet är alltid att identifiera utvecklingsområden för ökad måluppfyllelse i förhållande till de nationella målen. I kvalitetsarbetet måste därmed skolans olika resultat följas upp och analyseras. Av de allmänna råden framgår vidare att rektorn bör se till att dokumentationen av kvalitetsarbetet är tillräcklig för att ligga till grund för analyser och beslut på enhetsnivå om prioriteringar av utvecklingsinsatser. Detta innebär bland annat att den dokumentation som persona-

len gör i olika delar av kvalitetsarbetet måste systematiseras och sammanställas så att analyser kan genomföras.

Det krav på systematiskt kvalitetsarbete som anges i skollagen innebär att även fritidshemmets verksamhet måste planeras, följas upp, utvärderas och utvecklas i förhållande till de nationella målen. Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2007:35) med kommentarer för kvalitet i fritidshem anges att kvalitet i fritidshem inte kan bedömas på samma sätt som i skolan eftersom det saknas fasta kunskapsmål och prestationskrav för elever i fritidshemmet. Resultat och måluppfyllelse i denna verksamhet handlar istället om verksamhetens kvalitet i förhållande till de nationella målen. Kvalitet i denna bemärkelse kan exempelvis vara i vilken mån fritidshemmet kompletterar skolan innehållsmässigt, i vilken grad verksamheten gynnar sociala kontakter mellan barn och mellan barn och vuxna och hur väl fritidshemmet stimulerar elevernas utveckling och lärande utifrån deras behov och förutsättningar.

Av tillsynen har framkommit att personalen på fritidshemmet deltar i nätverksträffar tillsammans med fem andra fritidshem i syfte att utarbeta en övergripande verksamhetsplanering med inriktning mot styrdokumentet och de nationella målen. Denna övergripande verksamhetsplanering ska sedan anpassas till den specifika verksamheten vid Lindöskolan. Arbetet beräknas vara klart hösten 2013. Personalen har vid sidan av denna verksamhetsplanering även formulerat en egen verksamhetsplan avseende läsåret 2012/2013 innehållande beskrivningar av mål inom olika områden och åtgärder för att nå målen.

Rektorn anger att fritidshemmets arbete med att upprätta en verksamhetsplanering är en del i det systematiska kvalitetsarbetet, men uppger samtidigt att det finns mycket kvar att göra. Enligt rektor sker utvärdering av fritidshemsverksamheten, bland annat genom kvalitetsverktyget Qualis där frågor och kriterier avseende skolan även omfattar fritidshemmet. Av intervju med personalen framgår emellertid att de uppfattar att skolans systematiska kvalitetsarbete, beskrivet i ett årligt kvalitetshjul, främst är riktat mot grundskoleverksamheten. De uppger vidare att det saknas tid för utvärdering av fritidshemsverksamheten samt att det inte genomförs någon systematisk och regelbunden utvärdering av verksamheten.

Mot bakgrund av ovanstående bedömer Skolinspektionen att det finns brister i det systematiska kvalitetsarbetet på skolenhetsnivå beträffande fritidshemmet i förhållande till verksamhetens resultat- och måluppfyllelse.

Författning

4 kap. 4, 5 och 6 §§ skollagen

I ärendets slutliga handläggning har deltagit utredarna Josefin Brüde Sundin, Sofia Lindstrand och Rut Hård af Segerstad.

På Skolinspektionens vägnar

Allan Westerdahl
Enhetschef

Camilla Landgren
Utredare/Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla kommuner för att granska skolväsendet. Tillsyn genomförs samtidigt i de fristående skolor som finns i kommunen.

Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande att nå de nationella målen och bedömer om huvudmännen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Tillsynen fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Förutom att Skolinspektionen bedömer måluppfyllelsen inriktas tillsynen mot tre huvudområden: **Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt.**

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. För offentliga huvudmän sammanställs iakttagelser och bedömningar, som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i kommunen, i ett beslut (kommunbeslut). Kommunens förskoleverksamhet och verksamheten vid fritidshemmen redovisas i var sitt sammanfattande beslut. Fritidshem vid fristående skolor inspekteras i anslutning till tillsynen av den fristående grundskolan. Skolinspektionen ger alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

Skolinspektionens granskning avser emellertid inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolväsendet utan i vilken utsträckning huvudmannen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i besluten grundas på de dokument som huvudman och skolor lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten. Även annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Skolinspektionen använder olika tillsynsmetoder vilket innebär att besöken vid skolor och verksamheter kan variera avseende såväl omfattningen som av vilka grupper som intervjuas. Vid kommunala förskolor och fritidshem grundar sig inspektionen i huvudsak på intervjuer med personal, föräldrar och ledning.

För den offentliga verksamheten kompletteras alla beslut med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för huvudmannen.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det finns brister har huvudman och rektor eller förskolechef ett ansvar för att åtgärder vidtas. Med anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i verksamheterna inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).